”JAG HOPPAS ATT GRETA THUNBERG KOMMER PÅ PREMIÄREN”

Hans andra symfoni möter dagens ljus. En rad storstjärnor tolkar hans färgrika produktion under fyra fullspäckade dagar i Stockholms konserthus – tretton verk, varav två uruppföranden, reflekterar mer än två decenniers verksamhet i musikens tjänst. Men först ut: *Pippi lyfter hästen* tillägnat Greta Thunberg. Opus möter betraktaren *Benjamin Staern*.

TEXT MADELEINE JOSTEDT ULRICI
FOTO MATS BÄCKER

BENJAMIN STAERN

ÅLDER 43
BOR i Malmö
GÖR Kompositör
AKTUELL MED
Pippi lyfter hästen på Berwald-hallen 23 & 24 februari, Tonsättarweekend 7–10 april på Konserthuset i Stockholm.

EN OTIPPAD HJÄLTE för vissa. För andra, sinnebilden av ett geni. Den tystlåtne pojken, uppfödd på teatern, tidigt dragen till tonernas språk. Den försynte musikbibliotekarien som skrev i smyg. Som slog operavärlden med häpnad med en familjeopera. Som ser i färger och brister ut i smittande skratt lite då och då. Som leker med klanger som andra trummar med fingrarna.

– Jag vill vara en person som reflekterar samhället, förklarar Benjamin Staern. Ändå när jag ständigt ett slags eskapism. Det är så mycket som är hemskt i världen. Terrorism, miljöförstörelse, naturkatastrofer. Jag gör betraktelser över allt det men jag vill inte styra vad lyssnaren ska tycka.

Observatörens hållning till trots: Benjamin Staerns nästa premiär på Berwaldhallen bjuder en mycket direkt hyllning till Greta Thunberg. Han sprudlar av förväntan när vi talar om *Pippi lyfter hästen,* en beställning till 75-årsjubileet av Astrid Lindgrens bok med samma namn. Elva minuter lång men *action packed*, som han själv beskriver den:

– Alla mina stycken är som musikdramer, jag kan inte komma ifrån det – jag kommer från teatern, skrattar han.

– Det är en genklang till vår egen tid. Pippi får plötsligt nys om Greta Thunberg, förvandlas till henne och håller *How dare you*-talet, gestaltat av ett violasolo. Och lyssna! Tremolot i brasset!

Benjamin spelar en finurlig liten skala och tittar upp med Amadeus-entusiasm i blicken:

– Grrrrreeeta Thun-berg!

Han skrattar och berättar om SVT-dokumentären han såg om Gretas resa över Atlanten 2019. Hur hennes drivkraft, umbäranden och pirat-bandana väckte Pippi-tanken i honom. Det är dansant musik med tydlig dramaturgi i varje scen. Ett format anpas- ›

Två intensiva konserthelger i Stockholm väntar för Benjamin Staern.

»Jag tog en paus från komponerandet. Isoleringen fick mig att tänka på Decamerone av Boccaccio, på ungdomarna som sitter i karantän ifrån pesten och läser för varandra utanför Florens.«

sat till familjer, som han så gärna skriver för. Greta har gett stycket sin välsignelse och nu är det bara att hålla tummarna för att hon kommer på premiären.

MEDAN PIPPI LYFTER HÄSTEN är en del i en triptyk av klassiska berättelser bjuder den pandemiuppskjutna tonsättarweekenden på Konserthuset i stället på en kavalkad av format, arrangemang, instrument och kontrasterande teman. De fem tonsatta dikterna *Sånger om bländvit kärlek* är komponerade för Anna Larsson, efter Karin Boye. Klarinettisten Magnus Holmander är solist i lekfulla *Scherzo assurdo*. Jacob Kellerman, en av våra mest framstående unga gitarrister idag tolkar *Air – Spiral – Light*, en konsert för gitarr, sju instrument och elektronik. Och andra symfonin – *Through Purgatory to Paradise* dirigeras av Benjamin Staerns mångåriga samarbetspartner Cathrine Winnes.

– Jag såg ett program om Boulanger-systrarna, berättar han. Särskilt ett stycke av Lili Boulanger, *D'un soir triste*, grep mig. "Vad händer om jag samplar och loopar två takter", tänkte jag, två slingor ur det stillsammare partiet – en uppåtgående skala som sträcker sig upp till himlen?

Snart kom beställningen, som blev till en symfonisk dikt av "tyngdlös, meditativ musik. En själavandring till paradiset, om man så vill" med Benjamins egna ord. Den ursprungliga tematiken om ljus i slutet av en tunnel eller en djup brunn att kämpa sig upp ur, fick ny mening i och med pandemin.

– Jag tog en paus från komponerandet, berättar han. Isoleringen fick mig att tänka på *Decamerone* av Boccaccio, på ungdomarna som sitter i karantän ifrån pesten och läser för varandra utanför Florens. Hur tomheten föder kreativ fantasi men även sorg och ovisshet. Och plötsligt hade jag det: *Through Purgatory to Paradise*. Så fick den heta!

BENJAMIN STAERN HAR ETABLERAT sig som en av de ledande skandinaviska kompositörerna i den yngre generationen. Recensenten Erik Wallrup illustrerade i Svenska Dagbladet 2016 hur han *"skriver fullkomligt hämningslöst, samtidigt som han faktiskt lyckas göra musikalisk humor verkligt kul"*. Och kanske är det därför som alla åldrar kan ta honom till sig.

Att Benjamin Staern gärna skriver för barn vittnar inte minst succén med familjeoperan *Snödrottningen* om, skapad tillsammans med Anelia Kadieva Jonsson. Och visst bör hans egen scenpräglade uppväxt ha spelat in, med dirigenten Gunnar Staern till far och mamma Harriet Cronström som var mezzo på Malmöoperan.

Men om teater och tonspråk har lockat många barn före honom kan den i Benjamins fall närmast sägas ha varit livräddande. Mellan två och sex års ålder talade han inte alls. Efter att ha diagnosticerats med *craniostenos*, ett tillstånd där de för tidigt sammanväxta suturerna i skallen inte tillåter normal expansion, opererades han, fyra månader gammal på Sahlgrenska i Göteborg.

De få minnen Benjamin har av sin tidiga barndom handlar om musik:

– Jag har fått berättat för mig om en inspelning av *Barberaren i Sevilla* som jag gillade. När någon råkade spela fel inspelning, blev jag vansinnig!

Musiken blev terapeutisk och fick länge agera ställföreträdande kommunikationsväg för den unge Benjamin, som förutom talstörningen befanns ha en mildare form av autism. Han tog tidigt lektioner i olika instrument och komposition med Hans Gefors och Rolf Martinsson som två av sina första lärare. Första orkesterstycket stod klart när han var sju. Vid 14 framfördes hans musik för första gången

» Jag sjöng i kör. Det var helt fruktansvärt med alla illa intonerade toner.«

offentligt: en tre minuter lång ouvertyr till en nallekonsert som fadern Gunnar Staern dirigerade för Malmö Symfoniorkester.

Att Benjamin Staern är synestet – ett kognitivt fenomen där toner och klanger gestaltas med olika färger för hans inre – är någonting han ofta berör när han talar om sin musik. Men den kopplingen kom först senare, i nödvärn mot det absoluta gehörets alldeles särskilda prövningar:

– Jag sjöng i kör. Det var helt fruktansvärt med alla illa intonerade toner. "Ska jag hålla på med musik måste jag komma över den här tröskeln", tänkte jag. Jag kom över en artikel om Kandinsky. När han hade hört Lohengrin för första gången på Bolsjojteatern såg han gult. Och jag kände genast igen mig! skrattar Benjamin och tillägger: Skrjabin såg också i färg, men hans färgschema stämmer inte alls med mitt!

Inspirationen till hornkonserten *Pont de la Mer* (Havets bro) fick han under en promenad vid Öresundsbron, där tankarna gick till en målning av Turner.

– Då hörde jag tonen B direkt!

FASTÄN BENJAMIN STAERN har bott hela sitt liv i Malmö talar han inte ett uns skånska. Han har kvar sin fasta halvtidstjänst som musikbibliotekarie vid Malmö Opera trots magnifika personliga framgångar som kompositör. Den timide betraktaren som läser psykologi och älskar film. Som ser Stanley Kubrick, Tim Burton eller Bröderna Cohen och gillar svart humor, precis som i musiken han skriver.

Jag frågar om hans autistiska drag. Har de påverkat hans musik? Skulle han skriva annorlunda utan dem? Benjamin funderar ett slag.

– På något sätt tror jag att det skulle kunna gå. Men det skulle ta längre tid. Och det skulle inte bli samma sak.

Benjamin Staern har en förmåga att associera toner och klanger med olika färger. Det är en variant av ett fenomen som kallas synestesi och återspeglas i verktitlar som Yellow Skies och Colour Wandering.